

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o kontrole realizácie internej časti maturitnej skúšky – praktickej a teoretickej časti odbornej zložky v strednej odbornej škole v školskom roku 2013/2014 v SR

Inšpekcie s cieľom zistiť stav realizácie internej časti maturitnej skúšky v predmetoch praktická časť odbornej zložky a teoretická časť odbornej zložky sa vykonali v 21 školách (4,5 % z celkového počtu stredných odborných škôl v SR). Z kontrolovaných subjektov bolo **18 štátnych** a **3 súkromné**, všetky sledované školy mali vyučovací jazyk slovenský.

Pripravenosť školy na ústnu formu internej časti maturitnej skúšky z odbornej zložky

Pre odbornú zložku maturitnej skúšky (ďalej MS) do jednotlivých škôl menovali v určenom termíne príslušné okresné úrady v sídle krajov predsedov predmetových maturitných komisií (ďalej PMK). Skúšajúcich členov menovali riaditelia stredných odborných škôl (ďalej SOŠ), pričom daný čas na ustanovenie nerešpektovali v škole Košického kraja. S výnimkou skúšajúceho učiteľa odborných predmetov v subjekte Bratislavského kraja, ktorý neabsolvoval doplňujúce pedagogické štúdium, spĺňali všetci požadované kvalifikačné predpoklady. Zároveň riaditelia v príslušnej lehote vymenovali do funkcií aj delegovaných zástupcov stavovských organizácií a profesijných organizácií, menovací dekrét i harmonogram MS im zaslali včas. Špecifiká a náročnosť jednotlivých študijných odborov boli rozhodujúcim činiteľom pri určovaní počtu členov komisií (výnimočne riaditelia ustanovili do PMK až 5 skúšajúcich). Z dôvodu absencie interných pedagogických zamestnancov spĺňajúcich kvalifikačné predpoklady bola v 1 subjekte skúšajúcou PMK učiteľka z inej SOŠ. Možnosť prizvať odborníkov z praxe pre odbornú zložku MS využila škola v Trenčianskom kraji a škola v Banskobystrickom kraji.

Napriek tomu, že niektorí vedúci pedagogickí zamestnanci SOŠ i opakovane a nad rámec stanovených povinností žiadali vecne príslušné organizácie o nominovanie členov do skúšobných komisií pre odbornú zložku MS, delegovaní boli iba 4 (19 %) zástupcovia. Zúčastnili sa skúšok v 2 školách Trenčianskeho kraja a v 2 školách Prešovského kraja.

Na návrh predmetových komisií riaditelia SOŠ vypracované témy pre odbornú zložku MS schválili v určenom termíne. Vymedzený počet pre teoretickú časť bol dodržaný, prekročenie určeného počtu pre praktickú časť sa zistilo v 1 škole (Košický kraj). Rovnako iba v 1 škole (Bratislavský kraj) netvoril zoznam pomôcok, ktoré môže žiak používať pri ústnej skúške, súčasť tém. Návrhy predmetových komisií riaditelia akceptovali aj pri určovaní formy praktickej časti odbornej zložky MS.

Témy vyhotovené v súlade s cieľovými požiadavkami na vedomosti a zručnosti absolventov príslušných odborov a schválené predsedami PMK (v SOŠ Bratislavského kraja bez uvedenia dátumu) nepredložili 2 školy v Bratislavskom kraji a 2 školy v Košickom kraji na vyjadrenie vecne príslušnej stavovskej organizácii a profesijnej organizácii. Súhlasné stanovisko bez návrhov na zmeny či úpravy, bez pripomienok k obsahu odbornej zložky zaslalo 14 (66 %) organizácií, pričom v jednom prípade mala škola k dispozícii vyjadrenie až po ukončení praktickej časti odbornej zložky.

Žiadnym spôsobom sa nevyjadřila Regionálna únia zamestnávateľov k vyhotoveným témam, ktoré predložila SOŠ Nitrianskeho kraja. Vyjadrenie Republikovej únie zamestnávateľov chýbalo aj škole v Trenčianskom kraji a rovnako k obsahu zaslaných tém absentovalo subjektu v Žilinskom kraji stanovisko Republikovej únie zamestnávateľov.

Priebeh a organizácia maturitnej skúšky z predmetu praktická časť odbornej zložky

Žiaci v kontrolovaných subjektoch vykonávali praktickú časť odbornej zložky vo vyžrebovanej alebo v určenej téme najčastejšie formou praktickej realizácie a predvedením komplexnej úlohy (389 žiakov), vo veľkej miere sa uplatňovala obhajoba vlastného projektu (208 žiakov), úspešné súťažné práce obhajovali pri praktickej časti 3 žiaci. Ďalšie 2 možné formy na uskutočnenie praktickej časti riaditeľa v sledovaných školách neurčili.

Plynulý priebeh skúšok zabezpečovali vhodné, niekde až nadštandardne vytvorené priestorové i materiálno-technické podmienky na reálne overenie získaných zručností a schopností absolventov. MS žiaci vykonávali individuálne, ale aj v dvojiciach v súlade so schválenými témami predovšetkým v odborných i v multimediálnych učebniciach, v laboratóriách, v priestoroch strediska odbornej praxe i dielni odborného výcviku, tiež na zmluvných pracoviskách, niektorí ju absolvovali i v priestoroch vysokej školy. S harmonogramom skúšania boli vopred oboznámení, stanovený časový limit na jej trvanie nebol prekročený, nedodržanie maximálneho počtu skúšaných žiakov v jednom dni sa vyskytlo v škole Žilinského kraja. Zdravotné znevýhodnenie jednotlivcov bolo akceptované predĺžením času na vykonanie skúšky, u niektorých charakter znevýhodnenia úpravy podmienok nevyžadoval.

Dĺžku konania praktickej časti odbornej zložky SOŠ určili v nadväznosti na špecifiká príslušných študijných odborov. Školská inšpekcia zistila, že v 1 subjekte (Prešovský kraj) vzhľadom na náročnosť niektorých tém bol vymedzený čas na skúšku neprimerane a neopodstatnene nadhodnotený. V ďalšom (Žilinský kraj) sa javil ako nenáležité krátky a neoptimálny, čo potvrdilo i vyjadrenie odborníka z praxe. Škola na obhajobu vlastného projektu a obhajobu úspešnej súťažnej práce určila žiakom 15 minút a niektorí z nich mali problém v príslušnej lehote predstaviť celý projekt, či vyjadriť názory a postoje k danej téme. Stanovený časový limit rovnako tiež neumožňoval členom PMK v náležitom rozsahu zadávať žiakom otázky vo vzťahu k prezentovanej téme.

V predmetových komisiách predsedovia i skúšajúci pedagógovia kontrolovali a overovali vedomosti a zručnosti žiakov, rozhovory s nimi viedli v pokojnej a podnetnej atmosfére, dbali na dodržiavanie bezpečnosti. Účasť delegovaných zástupcov charakterizovala formálnosť, do komunikácie so žiakmi sa nezapájali, vystupovali skôr len v úlohe pozorovateľov. Úroveň prezentovaných vedomostí a zručností jednotlivých žiakov bola rôzna, zväčša však korešpondovala s dosahovanými výsledkami počas štúdia. Prevažne vykonávané činnosti, postupy, výsledky práce dokázali vhodným spôsobom opísať, zdôvodniť. Viacerí reagovali pohotovo, zvyčajne tiež náležite ovládali odbornú terminológiu a preukázali požadované praktické zručnosti.

Pri hodnotení a klasifikácii postupovali členovia PMK podľa platných predpisov. Takmer všetky školy mali vypracované pre objektivizáciu výsledkov praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky aj vlastné kritériá hodnotenia, ktoré predsedovia komisií akceptovali. Aj podľa vyjadrení odborníkov z praxe preukázaná úroveň vedomostí a zručností žiakov bola v súlade s cieľovými požiadavkami pre príslušný študijný odbor.

Negatívne skutočnosti boli zistené v škole Prešovského kraja, v ktorej žiaci vykonávali praktickú časť odbornej zložky na pracoviskách pod vedením príslušných zamestnancov. Členovia predmetovej komisie v priebehu trvania MS neboli sústavne prítomní, prípadne boli prítomní iba príležitostne a v nekompletnej zložení.

Priebeh a organizácia maturitnej skúšky z predmetu teoretická časť odbornej zložky

Všetky kontrolované PMK mali organizačno-časové harmonogramy konania ústnej skúšky dôsledne vypracované, rešpektovaný v nich bol stanovený čas na prípravu a odpoveď žiaka, akceptovaný najvyšší povolený počet skúšaných v jeden deň a pre žiakov so zdravotným znevýhodnením boli zapracované úpravy podmienok pre vykonanie MS. Pozitívnym zistením bolo ich dôsledné dodržiavanie.

Ústnu skúšku absolvovali žiaci v pokojnom a podnetnom prostredí. Členovia komisií vhodným spôsobom riadili rozhovory s nimi, podnecovali ich k prezentovaniu vedomostí, v prípade potreby im kládli jednoznačne a zrozumiteľne formulované pomocné i stimulačné otázky. Nabádali k vyjadrovaniu vlastných názorov i postojov, k uvádzaniu príkladov najmä na základe získaných praktických skúseností, povzbudzovali k hľadaniu interdisciplinárnych súvislostí. Do skúšania žiakov sa zapájal iba 1 z prítomných delegovaných zástupcov organizácií (jeden zástupca stavovskej organizácie neúčast' na MS písomne ospravedlnil).

Žiaci pri MS využívali písomnú prípravu, mali zabezpečený prístup k všeobecným a konkrétnym učebným pomôckam, v jednom kontrolovanom subjekte ich však pri ústnych odpovediach využívali len výnimočne. Zväčša boli na teoretickú časť odbornej zložky dobre pripravení, ich preukázané poznatky vo veľkej miere korešpondovali s výsledkami dosiahnutými počas celého štúdia. Slabšie vedomosti prejavili žiaci kontrolovaného študijného odboru v SOŠ Prešovského kraja, ktorí len zriedka dokázali súvisle a samostatne sa vyjadrovať, využívať odborné termíny, aplikovať naučené poznatky či argumentovať.

Hodnotenie a klasifikácia predmetu sa s výnimkou 1 SOŠ uskutočnili v zmysle príslušných právnych predpisov, pričom zároveň prevažná väčšina kontrolovaných subjektov mala vypracované i vlastné kritériá na posúdenie úspešnosti jednotlivcov. SOŠ Trenčianskeho kraja si k jednotlivým témam vlastné kritériá neurčila, pričom však členovia PMK v plnej miere neakceptovali ani vyhláškou stanovené kritériá hodnotenia pre teoretickú časť odbornej zložky.

Predsedia PMK počas konania skúšok boli sústavne prítomní, stanovené kompetencie si plnili a vhodným spôsobom ich uplatňovali. Riadili prácu komisií, podieľali sa na skúšaní a klasifikácii žiakov. Pri celkovom hodnotení členovia predmetových komisií prihliadali na stupne prospechu žiaka počas celého štúdia, nie všetci zúčastnení delegovaní zástupcovia sa do procesu hodnotenia zapájali.

V sledovaných školách bol priebeh skúšok plynulý, žiaci určené pravidlá dodržiavali, ich správanie bolo kultivované.

Iné zistenia

- V škole Bratislavského kraja vzhľadom na externú formu štúdia a s ňou súvisiacu organizáciu nebola zriadená predmetová komisia odborných predmetov. Z toho dôvodu témy pre odbornú zložku MS boli prerokované a odsúhlasené v pedagogickej rade, ktorej sa zúčastnili učitelia odborných predmetov poverení ich vyhotovením.
- V SOŠ Prešovského kraja v študijnom odbore mechanik požiarnej techniky boli témy pre praktickú časť odbornej zložky obsahovo zamerané prevažne na manuálne činnosti v oblasti autoopravárstva a neumožňovali absolventom preukázať schopnosti samostatne vykonávať činnosti stredných technicko-hospodárskych pracovníkov. Témy boli schválené riaditeľom školy i predsedníčkou PMK, súhlasné stanovisko k nim zaujala Slovenská živnostenská komora.

Záver

Na ústnu formu internej časti MS z odbornej zložky sa väčšina kontrolovaných subjektov pripravila zodpovedne a v prevažnej miere v súlade s príslušnými ustanoveniami právnych noriem. S výnimkou 1 SOŠ boli v určenej lehote do predmetových komisií menovaní skúšajúci učitelia i majstri odbornej výchovy, takmer všetci požadované kvalifikačné predpoklady spĺňali. Riaditelia škôl vymenovali za členov komisií aj delegovaných zástupcov stavovských organizácií a profesijných organizácií a 2 SOŠ prizvali odborníkov z praxe. Témy pre odbornú zložku MS boli v danom termíne schválené predsedami PMK, na vyjadrenie vecne príslušným organizáciám ich nepostúpili 4 školy. K negatívnym javom prináležalo tiež zistenie, že niektoré organizácie k obsahu predložených tém nezaujali žiadne stanovisko.

Žiaci vykonávali praktickú časť odbornej zložky v určených formách. Prevládala praktická realizácia a predvedenie komplexnej úlohy, často sa vyskytovala obhajoba vlastného projektu, ojedinele obhajovali jednotlivci úspešné súťažné práce. Na overenie získaných schopností a zručností absolventov zabezpečili subjekty primerané, niekde nadštandardné materiálno-technické a priestorové podmienky. Stanovený čas na trvanie praktickej časti dodržali, ale vzhľadom na náročnosť tém bol vyčlenený časový limit na skúšku v 1 škole neprimerane dlhý a v 1 naopak nevhodne krátky. S výnimkou SOŠ v Prešovskom kraji členovia PMK boli počas konania MS sústavne prítomní, sledovali činnosť jednotlivcov, kontrolovali výsledky ich práce. Úroveň preukázaných praktických zručností a vedomostí väčšina žiakov bola v súlade s cieľovými požiadavkami pre príslušný študijný odbor. Pri hodnotení a klasifikácii boli akceptované platné predpisy, v prevažnej miere mali školy zároveň vypracované i vlastné kritériá hodnotenia. Účasť delegovaných zástupcov na MS bola formálna. Kompetencie, ktoré im vyplynuli z vymenovania za členov predmetových komisií, nevyužili.

Pozorne vypracované a dôsledne dodržiavané organizačno-časové harmonogramy určovali bezproblémový priebeh skúšok z predmetu teoretická časť odbornej zložky. Predsedovia i členovia PMK boli počas ich konania ustavične prítomní, určené úlohy si plnili. Kultivovaným a motivujúcim spôsobom riadili rozhovory so žiakmi, povzbudzovali ich k prezentovaniu získaných poznatkov, umožnili im využívať písomnú prípravu aj učebné pomôcky. Do procesu skúšania sa zapájal jeden z prítomných delegovaných zástupcov. Väčšina žiakov bola na MS dobre pripravená, nízke vedomosti a zručnosti preukázali žiaci kontrolovanej SOŠ v Prešovskom kraji. Nedostatky sa zistili tiež v škole Trenčianskeho kraja, členovia PMK hodnotili preukázané vedomosti jednotlivcov značne subjektívne, stanovené hodnotenie pre teoretickú časť odbornej zložky plne neakceptovali.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom stredných odborných škôl

- využívať možnosť prizývania odborníka z praxe na praktickú časť i na teoretickú časť odbornej zložky maturitnej skúšky

Odborom školstva okresných úradov v sídle kraja

- podnecovať subjekty koordinácie odborného vzdelávania a prípravy k aktívnej účasti na ukončovaní štúdia žiaka

Stavovským organizáciám a profesijným organizáciám

- delegovať zástupcov do predmetových maturitných komisií pre odbornú zložku maturitnej skúšky
- odstrániť formálny prístup pri vyjadrovaní sa k obsahu tém pre jednotlivé časti odbornej zložky maturitnej skúšky a poskytnúť riaditeľovi školy kvalifikované posúdenie predložených tém teoretickej časti i praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- stanoviť v právnej norme riaditeľovi školy lehotu na vymenovanie delegovaného zástupcu stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie za člena predmetovej maturitnej komisie
- určiť v právnej norme riaditeľovi školy termín predloženia obsahu tém odbornej zložky maturitnej skúšky na vyjadrenie stavovským organizáciám a profesijným organizáciám